

med Sverige-Finland visar stora likheter, men också den väsentliga skillnaden att stats- och ämbetsjänst där spelat en långt större roll än i Danmark, framför allt militär sådan. I det svenska systemet har det dessutom ingått beneficier i form av evärdliga godsavsöndringar, som i allt större utsträckning utdelats som allmän erkänsla för statstjänst.

Sven A. Nilsson

K. N. CHAUDHURI: *Trade and Civilisation in the Indian Ocean. An Economic History from the Rise of Islam to 1750.* Cambridge U.P. 1985. 269 s. Ill.

Det indiske Ocean som »historisk rum« påkalder sig stigende interesse blandt historikerne i disse år. Det er ikke uden sammenhæng med aktuelle politiske forhold – omkring Det indiske Ocean ligger størstedelen af de alliancefri nationer – men interessen afspejler også det forhold, at frugterne nu kan høstes af en menneskealders intens forskning i asiatisk og især indisk historie. Så mange enkeltundersøgelser er foretaget i dette felt, hvor vor viden endnu for få årtier siden var spredt og tilfældig, at det nu er muligt at begynde at danne sig et overblik.

K. N. Chaudhuri er først og fremmest kendt for sit empiriske arbejde i East India Company's arkiver, hvis regnskabsmateriale for perioden 1660–1760 han har gennemarbejdet under inspiration fra New economic History. I denne bog søger han nye veje, idet han knytter an til den franske historiske strukturalisme, som repræsenteret især af Fernand Braudel. Den lange periode, der efter forfatterens opfattelse udgør en kronologisk enhed, behandles kronologisk/begivenhedshistorisk i bogens første del og strukturelt i bogens anden del. Resultatet er blevet en monografi, der er klart bedre end de foreliggende etbindsfremstillinger af Det indiske Oceans historie. Forfatterens nøje kendskab til det handelshistoriske kildemateriale og til den sekundære litteratur afspejler sig ikke kun i detaljerigdom og velvalgte citater, men også i iagttagelser og ikke mindst i kort, der byder på nye indsigter i Det indiske Oceans historie.

Alligevel er bogen som syntese ikke ganske vellykket. En del af forklaringen skal sikkert søges i forfatterens usikkerhed over for sine historiografiske forbilleder. I sine tidligere arbejder har Chaudhuri været inspireret af New economic History og har bygget på en ret rigid udenrigshandelsteori. I denne bog afstår han næsten totalt fra kvantificering, det erklærede mål er »to examine the constant interaction between the rationality of commercial decisions, financial aspirations and the larger elements of causality embedded in the human society and the environment«. Men denne sympatiske udvidelse af forfatterens interessefelt har uundgåeligt ført ham ud i argumentationskæder, der modsiger eller modificerer en del af hans egne tidligere teser. Følgen bliver, at diskussionen af kontroversielle forhold som ædelmetallets funktion, foretagerstrukturen, markedsgennemsigthed, beskyttelse og de motiverende faktorer bag langdistancehandelen trods mange gode iagttagelser kommer til at stå uden prægning.

En anden vanskelighed ved bogen er afgrænsningen af Det indiske Ocean, som Chaudhuri også lader omfatte farvandet øst for Malakka- og Sundastrædet. Det er i modstrid med almindelig praksis blandt historikere og geografer, og udvidelsen forekommer slet begrundet. Det er ikke kun et spørgsmål om formel

geografi; både politiske og teknologiske forhold og sandsynligvis også forskelle i de økonomiske institutioner gør det rimeligt at betragte Det indiske Ocean og de øst- og sydøstasiatiske farvande som adskilte historiske rum, hvis integration først indledtes med den portugisiske tilstedeværelse i Malakka og hollændernes i Batavia.

Trods disse mangler er bogen en glædelig overraskelse. Chaudhuri er en af de forskere, der har den største fortrolighed med det rige kildemateriale til asiatisk økonomisk historie i kompagnitiden. Han har med sin frigørelse fra en snæver teoretisk ramme føjet nye dimensioner til sin personlighed som historiker. Det er ikke blevet den store syntese om Det indiske Oceans historie, men der kan være grund til at se hen med forventning til fremtidige arbejder fra Chaudhuri's hånd.

Niels Steensgaard

TOVE CLEMMENSEN: *Skæbner og Interieurer. Danske Tegninger fra Barok til Klunketid.* Kbh., Nationalmuseet, 1984. 178 s. 195 kr. indb.

Interieurtegninger, især fra tiden før fotokunstens udbredelse, er et centralt kulturhistorisk materiale. Inventarier, skifter og andet skriftligt materiale giver os oplysning om, hvad der fandtes i hjemmene, de store såvel som små. Og mange møbler, specielt fra samfundets højere lag, eksisterer endnu, men kun interieurbillederne giver indblik i boligindretningen. De sætter i egentligste forstand tingene på plads.

Antallet af danske interieurbilleder er ikke stort. Fra det 17. århundrede kan anmelderen umiddelbart kun komme i tanke om et par kobberstik, der gengiver interieurer fra henholdsvis Københavns slot 1634 og Frederiksborg slot 1658, men interieurernes autencitet kan diskuteres. Hertil kommer nogle få genremalerier, der muligvis er baseret på autentiske interieurer. Fra de følgende århundreder er materialet naturligvis større, men rigt bliver det aldrig.

Tove Clemmensen har samlet 51 autentiske interieurtegninger incl. akvareller og gouacher fra 1729 til 1891, hvoraf halvdelen ikke tidligere er publiceret. Det er vel overdrevet at påstå, at hun herved fordobler vort kendskab til dansk boligkultur i perioden, men der er i hvert fald tale om en betydelig forøgelse af indsigten i dansk boligindretning, specielt i det 19. århundrede.

Det skal pointeres, at Tove Clemmensens bog kun rummer et udvalg af de bevarede interieurtegninger, idet nogle tegninger, der allerede er tilfredsstillende publiceret, er udeladt. Andre er formentlig udeladt på grund af tvivlsom eller ukendt autencitet, som f.eks. Klæstrup's akvareller af interieurer på Frederiksborg med Frederik VII og grevinde Danner (Dronningens Håndbibliotek), der er udført efter Frederiksborgs brand 1859. Udover tegninger er der, især fra det 19. århundrede, et større antal oliemalede interieurbilleder. Det er naturligt at lade teknikken afgrænse udvalget, men Tove Clemmensen anfører, at tegningerne ofte har den mest autentiske gengivelse af interieurerne, idet kunstnerne, når de arbejder med oliefarver vil være tilbøjelige til at ændre motivet af kunstneriske grunde. Det er sikkert rigtigt i mange tilfælde, men principielt er det en noget hasarderet generalisation. Det gælder for billeder som for andre kilder, at vidneværdien hænger sammen med ophavssituationen.